

לעילוי נשמת
הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ברוך חנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללוחדי "הדף היומי"

בית המדרש החסידי סוכטשוב
כולל חסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרב חיים משה סוכטוב זצ"ל
בית מדרש
למניחי שיעור "דף היומי"
ת.נ.צ.ב.ה.

זכרון עולם
האשה החשובה
רודת צדקה וחסד
מת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

י"ל ע"י ביהמ"ד למניחי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, כ"ה חשוון תשס"ט

מסכת קידושין מ"ו-נ"ב

גליון מס' 496

- ♦ אם אתה רוצה, תגרש את אשתי
- ♦ דרכי הנימוס של בן כלפי אביו
- ♦ חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי
- ♦ צורך ששבר שרשרת זהב
- ♦ גביע כסף שיוצר על ידי נכרי

השבוע בגליון

- ♦ עצה להמנע מטבילת כלי
- ♦ נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה

- ♦ תביעה לקיום מתנת נישואין
- ♦ חוק השטרות האנגלי
- ♦ ההבדל בין קבלן לפועל - הלכה למעשה
- ♦ פרה מעוברת שפוטמה על ידי נכרי
- ♦ רישום השתייכות דתית בתעודת זהות

דף מה/ב לא חציף איניש לשווי לאבוה שליח אם אתה רוצה, תגרש את אשתי

יהודי שהתגרור בפיטסבורג שבארצות הברית, ארז את מטלטליו ביום בהיר ונטש את משפחתו לאנחות. הקשר היחידי שיצר הבעל עם משפחתו, הגיע בדמות מכתב ששלח לאביו ובו כתב: "אבא! אני נוסע מעבר לים ולא אבוא שוב לחיות עם אשתי, גַרְשׁ אותה **אם תרצה**". האפשרות היחידה להתיר את האשה מכבלי עגינותה היתה על ידי קביעה כי במכתבו, מינה הבן את אביו כשליחו לגרש את אשתו. ברם, לכאורה, קביעה זו אינה עומדת בדרישות ההלכה.

כאשר נבדוק את דברי הבן לאביו, נמצא, כי הוא לא מינה אותו במפורש לשליח, אלא כתב "**אם תרצה**". לגבי אדם המתבטא בנוסח זה, יש להסתפק אם כוונתו למנות את האדם שאיתו הוא מדבר כשליח, או שכוונתו שיפעל על דעת עצמו, ובאופן זה הוא אינו נחשב לשליח שיכול לפעול מטעם המשלח (תוספות גיטין ס"א ד"ה "כל השומע"). גם להלכה נסתפקו בכך האחרונים ("בית שמואל" סימן קמ"א ס"ק כ"ז והפלאה קו"א סימן ע"י ס"ק י"ח). לכאורה, איפוא, אין האב רשאי לכתוב את הגט כשליחו של בנו, שהרי אין זה ברור כלל ועיקר שהבן התכוון למנותו כשליח. לכן יש גם לצרף את דברי סוגייתנו האומרת: "לא חציף איניש לשווי אבוה שליח". כלומר: מאחר שדרך העולם שבן מכבד את אביו, אין דרכו של בן למנות את אביו כשליחו. כלל זה מחזק את ההנחה שהבן לא התכוון למנות את אביו כשליחו, וממילא אין דרך להתיר את האשה מעגינותה.

דרכי הנימוס של בן כלפי אביו: למרות הכל הכריע מהרש"ם כי עלינו דווקא להניח שהבן **מינה את אביו לשליח**. זאת, על פי דברי מהרי"ט (חלק ב' אהע"ז סימן מ"ג), האומר, כי גדרי הנימוס והכבוד שעל הבן לנהוג באביו, קובעים כי אין למנות את האב כשליח באופן ברור. אולם, כאשר הבן מתנסח בלשון עדינה, כגון: "אם תרצה, רשאי אתה לעשות עבורי שליחות", אין בכך משום הפגנת חוסר כבוד כלפי האב. על פי זה, אומר מהרש"ם, ניתן לומר כי ודאי התכוון הבן למנות את אביו לשליח, ובכוונה תחילה נקט בלשון שאינה ברורה, משום שזוהי דרכו של הבן, כאשר הוא ממנה את אביו לשליח. לפיכך רשאי האב לכתוב גט עבורו ולשחררה מנישואיה.

דבר העורך

בעוד 38 יום מתחילים ללמוד סדר נזיקין

פיח, עשן ואבק

"המחותן איננו", לחש קרוב משפחה רחוק, נרגש עד עמקי נשמתו מן העובדה שהוא הראשון המדווח על כך לאנשים שבסך הכל ביקשו להשקיט את רעבונם בתופין אחד מני רבים שהכינו נשות העיירה, ועתה התביישו אפילו לשתות כוס מים מהול במיומנות במיץ תפוזים. המחותן איננו.

שמונה חדשים לפני כן.

אצבעותיו העבות היו עסוקות בחיטוט ובחיפוש אחר לכלוכים ושאר מרעין בישין שקנו שביטה בחרץ הרחב שבראש הארובה, כאשר נשמע מרחוק קולה של רעייתו המסורה: "משה-יעקב, הם הגיעו!" בהתרגשותו כי רבה כמעט נפל ממרומי הארובה. אלמלא היה וותיק ומיומן במלאכתו לא היה מספיק למתוח את שני רגליו לצדדים ולהאחז בכל כוחו בכתלי הארובה.

בעודו משלשל עצמו בניחותא, נזכר בימיו הראשונים כמנקה ארובות. היה זה אמצעי נחמד להסיח דעתו מן המאורע הכביר שלפניו. ילד רזה וקטן היה כשנלווה לאביו בפעם הראשונה וחל איתו לקרביה של ארובה, כתליה מדופנות פיח מר וחללה ערפילים-ערפילים, פיסות קטנות של חומר שחור מפיח התערבלו בתוכה, ולראשונה בחייו הבין מה עושה אביו מבוקר עד לילה. הוא לא העלה על דעתו כי זה גם עתידו. לאחר דקות ספורות הוא נפלט החוצה משתעל כמו בערל הישיש, מן הבקתה

עילוי נשמה

הר"ר **אפרים סגל** ז"ל
ב"ר יצחק מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז מרחשון תשל"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו עו"ד
הר"ר **מנחם סגל** שיחי' - תל אביב

עילוי נשמה

מרת **דבורה קאופמן** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תש"ן
ומרת **עליזה פלס** ע"ה
ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשוון תשל"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו עו"ד
הר"ר **עזר פלס** ומשפ' שיחי' - בני ברק

עילוי נשמה

הר"ר **נחמיה פרידר** ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל
נלב"ע כ"ה בחשוון תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו ידידינו ר' **יהודה פרידר** הי"ו - ר"ג
ור' **ישראל פרידר** הי"ו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **אריה אבן ארי** ז"ל ב"ר דניאל ז"ל
נלב"ע כ"ח בחשוון תשס"ז **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחי'

דף מח/ב אומן קונה בשבח כלי

חובת הטבילה של גביע כסף שתוקן על ידי נכרי

סוגייתנו עוסקת בצורך שהפך גוש כסף שקיבל מלקוח לגביע כסף מפואר, ומביאה מחלוקת אם "אומן קונה בשבח כלי". כלומר: למי שייך הערך הכספי שנוסף לגוש הכסף. יש הסוברים, שאף על פי שהאומן השביח במו ידיו את גוש הכסף והעלה את ערכו, אין לו כל חלק בגביע עצמו. יש החולקים על כך וסוברים, כי כל עוד הלקוח לא שילם את שכרו של האומן, ה"שבח" שנוסף לרכושו של הלקוח הרי הוא של האומן. לפיכך, אם אשה מסרה גוש כסף לידו של אומן, הוא יכול לקדשה לו לאשה בהחזרת הגביע לידה, מאחר שהגביע כולל בתוכו את חלקו של האומן שהשביחו.

צורך ששבר שרשרת זהב: במסכת בבא קמא (ב/צח) מבואר, כי למחלוקת זו השלכה גם לגבי אומן שגרם נזק לכלי לאחר שתיקנו. שכן, אם תוספת השבח בכלי היא שלו, אין הוא חייב לשלם לבעלים אלא את שוויי של הכלי כפי שהיה בעת שזה הובא אליו. אולם אם הוא אינו קונה את תוספת השבח, הרי הוא חייב לשלם לבעלים את ערכו של הכלי לאחר תיקונו, שהרי אין לו כל חלק בכלי וכל תוספת לשוויי שייכת לבעליו. הראשונים (רמב"ם הלכות שכירות פרק י' הלכה ד'; רי"ף בבא קמא שם ר"י ור"ת הובאו ברא"ש בסוגייתנו, סמ"ג עשין פ"ט) נחלקו גם הם בדין זה, ולהלכה פסק הש"ך (ח"ו סימן ש"ו סעיף ב' ס"ק ג'), כי מאחר שהנידון לא הוכרע, יש לנהוג בו כספיקא דדינא.

גביע כסף שיוצר על ידי נכרי: כידוע, יהודי שרוכש כלי מגוי חייב להטבילו. נחלקו "שולחן ערוך" ורמ"א (יו"ד סימן ק"ב סעיף י'), אם יהודי שמסר גוש כסף לאומן נכרי כדי שיעשה ממנו כלי, חייב לטבול את הכלי שיוצר על ידי הגוי. לדעת "שולחן ערוך" הכלי אינו צריך טבילה, אך לדעת רמ"א יש לטבולו [בלא ברכה].

לכאורה, מחלוקתם תלויה במחלוקת המוזכרת בסוגייתנו. שכן, אם "אומן קונה בשבח כלי", אזי הצורך הנכרי נעשה שותף בכלי, וכאשר היהודי משלם לו עבור מלאכתו הוא קונה את חלקו, ולפיכך הכלי חייב טבילה ככל כלי שנקנה מן הנכרי. אולם, אם "אומן אינו קונה בשבח כלי", אין לצורך הנכרי כל חלק בכלי ואין כל עילה להטבילו במים, שהרי הכלי לא יצא מרשות היהודי מעולם.

אולם, ה"ט"ז (שם ס"ק י"ב) מבאר, כי מחלוקתם אינה נוגעת לסוגייתנו, אלא לדיני טבילת כלים. לדבריו, דעתו של "שולחן ערוך" אינה נובעת מכך ש"אומן אינו קונה בשבח כלי", שאף אם "אומן קונה בשבח כלי" סובר ה"שולחן ערוך" כי אין צורך להטבילו; שכן, העובדה שהערך שנוסף לממונו של בעל הבית שייך לנכרי עד שהוא יקבל את כספו, אינה גורמת לכך שהכלי נחשב כשייך לנכרי, שהרי **גוף הכלי** שייך ליהודי, וה"שבח" בלבד שייך לנכרי. אולם, הרמ"א חולק על סברא זו, ולדעתו כל כלי ששייך בחלקו לנכרי יש להטבילו.

ההבדל בין ייצור כלי זכוכית לייצור כלי מתכות: בעל "טוב טעם ודעת" (תניינא סימן קפ"א) מבאר, כי גם לדעת "שולחן ערוך" הסובר שלא ניתן שמו של הנכרי על הכלי למרות שהוא ייצרו, שונים הם הדברים ביהודי שנתן חול לאומן נכרי כדי שהלה ייצר ממנו כלי זכוכית. שכן, בעוד אומן כלי כסף אינו משנה את מהות החומר, כי אם את צורתו בלבד, אומן כלי זכוכית יוצר "יש מאין" -זכוכית מחול - ובאופן זה ודאי ניתן שם הנכרי על הכלי, והוא חייב טבילה.

עצה להמנע מטבילת הכלי: בעל "שבולי הלקט" (סימן ר"ז), כתב עצה מעניינת שבאמצעות אפשר להמנע מן הצורך להטביל כלי שניתן לאומן נכרי לתיקון: תשלום השכר לאומן הנכרי לפני התחלת המלאכה. שהנה זכיות האומן בהעלאת ערכו של החפץ אינה אלא עד לקבלת התשלום עבור ההשבחה, ובתשלום מראש נשמט הבסיס לזכיותו של האומן בערך הכספי שנוסף לכלי [עייני "פני יהושע" גיטין כ/א שחולק].

נתינת סכין לנכרי לצורך השחזה: מעניין לציין את דברי בעל "מנחת יצחק" (שו"ת חלק ד' סימן כ"ה אות ו'), כי גם לדעת הרמ"א, השחזת סכין על ידי נכרי אינה מחייבת את טבילת הסכין, משום שדברי סוגייתנו ש"אומן קונה בשבח כלי", אינם אלא כאשר הנכרי השביח את הכלי באופן מהותי. אולם, השחזת סכין אינה אלא הטבת השימוש בו.

הכל הולך אחר המנהג: לסיום, מן הראוי להדגיש את דברי "חזון איש" זצ"ל (ח"ו"מ ליקוטים סימן ט"ז), כי במדינה שחוקיה אינם מכירים בבעלותו של אומן על הכלי שהשביח - אין צורך להטביל את הכלי, כיוון שהנכרי הולך אחר חוקי מדינתו שאינם מזכים לו את הכלי.

דף מח/א המוכר שטר חוב לחבירו

תביעה לקיום מתנת נישואין

גמרתנו מביאה את דברי שמואל הסובר, כי מלווה רשאי למכור שטר חוב שניתן לו על ידי הלווה, ובכך להעביר את זכות גביית החוב לידי קונה השטר.

לגבי מקור דינו של שמואל נחלקו הראשונים בסוגייתנו. לדעת בעלי התוספות (ד"ה "המוכר"),

הסמוכה, שהיה מוצץ את מקטרתו בתאוה בין שיעול למשנהו, עד שנפטר. למחרת הוא כבר נשאר עשיר דקות עם אבא בתוך הארובה, קשר דליים ומגרות אל החבל שאבא לשלל מלמעלה, ובלו לשים לב הפך לעוזרו הקבוע. כשאבא מעד ושבר את רגלו בארובה של אצילה בריטית שהתעקשה כי לא יכניס לביתה את מגפי הטיפוס שלו, היה זה ברור מאליו כי הוא ימלא את מקומו. אביו שכב חודש במיטתו, ולראשונה בחייו הבורגים נח מעבודתו המפרכת. בהתהלכו בחוץ על משענתו, הבחין משה-יעקב בגוו הכפוף של אביו והחליט: לא עוד! מני אז היה משה-יעקב המפרנס היחיד של המשפחה.

הוא נפלט החוצה מן הארובה, ושאף אל קרבו אוויר צח. כמו עשה כשיצא מן הארובה בפעם הראשונה בחייו, וחייך בינו לבין עצמו בהרהרו האם גם בתו היתה רוצה להחליף אותו, אם היתה בן. האם גם היא היתה מבחינה בגוו הכפוף? הוא הסיר מראשו את המחשבות הטורדניות באחת. תדיר היו מכבדים אותו לעלות לתורה ב"צלפחד בן חפר לא היו לו בנים כי אם בנות", אחרי ששתי בנותיו הראשונות נולדו בפרשת פנחס, ומאז הדבר הפך למסורת. שבע בנות היו לו בבית. המסורת עומדת להפסק, אלא אם כן חתנו המיועד ירצה להמשיך במלאכה. המחשבות על החתן החזירוהו לקרקע המציאות. "משה-יעקב, הם הגיעו!" המחוננים המיועדים נצפו מגיעים לעיירה ומתארגנים בבית קרוביהם. הוא השיל מעליו באחת את סרבל הטיפוס, וזיז את צעדיו הכבדים לביטו.

כעבור שעות אחדות הוא מחה כף מפויחת בכף מפויחת ברוב אושר. מזל טוב! איזה חתן! כמו עיניו ראה את רב העיירה קורן מאושר בשוחחו עם החתן על עניין שבדברי תורה, ונדמה היה לו אפילו שהרב הנחן בראשו פעם או פעמיים.

"לא יאוחר מחודש כסלו", הדהד קולו של מקריא התנאים, ולא חלפו אלא כמאתיים וארבעים בקרים ולילות, והעיירה היתה כמרוקחה לקראת החתונה. הגיע חודש כסלו.

המבוכה היתה רבה. איש עוד לא דיבר על כך, אבל רבים ממכריו של משה-יעקב ניסו לאתרו בינות הקהל, כדי ללחוץ את ידו ולברכו, אך משה-יעקב איננו. "אפשר נתקע בארובה כל-שהיא", ניסה מאן-דואו להלץ את האווירה הרצינית. אך קפא באחת למראה מבטו החודר של אחיו של המחונן.

"שחור כן, לא ראית אותו?", שמע אחד השכנים את המחונן מסביר לאחיו איך נראה אבי הכלה. וזה הספיק לו כדי להבין את המתרחש. בתוך שניות ספורות הוא הגיע עם משה-יעקב הצחור כברבו, והטביע את המחונן הנדהם בזרועותיו השריריות. שנים לא קירצף משה-יעקב את עצמו בעצמה שכזו, כפי שעשה לכבוד חתונת בתו הבכורה, וזו היתה הסיבה לכל המבוכה. למחונן הסביר ברצינות-מה: "הדמות המפויחת שראית בתנאים - לא היתה הדמות האמיתית. היית מכוסה בפיה, עשן, אפר ושאר מרעין בישין. עכשיו - הנני".

משל זה משמש מגיד שיעור מן המובחרים שבבוגרי בית המדרש מאורות הדף היומי, אשר הוצב לשמש כמגיד שיעור בבית כנסת הממוקם באזור 'מעורב'. מידי פעם נכנס יהודי מבויש, אפילו נכלם, ובטרם יסוב כלעומת שבא, מגיד השיעור מניח יד חמה על כתף המוסטס, ומספר לו את המעשה על מנקה הארובות, וחותם: "אל תבושו! אפשר עולים בלבך הרהורים, 'האני אלך ללמוד תורה? הראוי אני לכך? ובכן, ראוי אתה גם ראוי! השכבות העוטות אותך ומבדדות בין לבין לימוד התורה אינן גופך ובשרך! פיה הן, אבק, עשן, זה לא אתה. כל מי שרגלי אבותיו עמדו למרגלות הר סיני - כשר וראוי הוא ללמוד תורה, שהרי בן מלך הוא".

"מהפך בכארות יצחק" - במילים הללו פותח איש שיחנו, ר' יעקב שניאור ה"ן, את הראיון שאנו מקיימים עמו לרגל ההתחלה הקרובה של לימוד סדר נזיקין במסגרת הדף היומי. במהלך הראיון הוא חושף רעיון נדיר שעד היום לא נתקלנו בו.

"דעו לכם", הוא פותח את הראיון בהתרגשות, "שיעור הדף היומי הוא מהפך בבארות יצחק! בזכות הרב גרוסמן שהביא את הרב קובלסקי לשיעור דוגמא, קבענו שיעור אחרי מעריב בשעה שמונה ורבע, ומאז השיעור הוא לחם חוקנו".

כמה שנים השיעור קיים?

בכ"ב באייר יהיה ארבע שנים. אני רוצה לספר לך, כי בכל שנה בכ"ב באייר, כשהלומדים מגיעים לשיעור הם מבחינים בשתיה ובאוכל המונחים לכבודם על השולחן לכבוד יום ייסוד השיעור. קבענו את השיעור משמונה ורבע עד תשע, בחדר עיון שנסד בקיבוץ לזכר בני הקיבוץ שנהרגו במלחמת תש"ח, הי"ד. בחדר זה מתקיימים גם אסיפות של הקיבוץ, אך לעולם לא לפני שהשיעור מסתיים - לא נוגעים בלימוד התורה! כשיש סיום גם ילדים מגיעים, אנשים רבים חיים את השיעור, ואני יכול לומר לך שבשיחה בחדר האוכל של הקיבוץ אני יכול לשמוע לומד בשיעור שמתפלא באוזני חבריו הטוב מדוע הוא מונע מעצמו את ההנאה הנפלאה הזו.

איזה שינוי רואים בבית הכנסת?

בבית הכנסת? בכל בארות יצחק! אני יכול לומר לך שזה מוסף לבארות יצחק משהוא גדול! לא היה דבר כזה שבכל ערב ילמדו מעל שנים עשר איש, ערב ערב בקביעות, וזה רק הולך ומתרחב. ברוך ה' כבר הייתי צריך לקנות עוד שולחן ועוד כסאות, כי המעגל גדל והולך. גם על ההלכה אנחנו מקפידים. לאחר השיעור הנפלא, הנמסר על ידי הרב שמואל ישראלי, אנו מבקשים ממנו להרצות בפנינו גם את "מאורות ההלכה" ולסיים את הלימוד בהלכה.

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מט/ב על מנת שאני צדיק

בין צדיק לרשע

כתב ה"חתם סופר" זצ"ל: נאמר בתהלים (קג/ב): "כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו". כוונת הדברים שכשם שפניה ממזרח למערב נעשית ברגע קט ממש, כך המרחק בין צדיק לרשע הוא בהרור תשובה אחד ויחיד... (אמירה יפה, תקס).

דף מט/ב על מנת שאני צדיק... שמה הרהר תשובה בדעתו

הרהור לבד!

אדם שלמד תורה והוא מאלה שנאמר עליהם "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" - יש עמנו עצה בשבילו: קודם הלימוד יהרהר בתשובה, אפילו רשע גמור הוא, הרהור עושהו לצדיק, שהרי מפני זה מי שהתנה את קידושו בצדקותו חוששים שהרהר בתשובה והרי הוא צדיק!... (מאור ושמש, דברים)/

"קניין שטרות" אינו אלא מדרבנן, שכן, מכירת חוב פירושה העתקת התחייבותו של הלווה [כלפי המלווה], אל הקונה. לפיכך, מן התורה אין תוקף למכירת חוב, מאחר שאין בסמכות המלווה לקבוע, כי מעתה ואילך הלווה ישועבד לאדם אחר בלא הסכמתו. לעומת זאת, סובר רבינו תם (הובא בר"ן כתובות מד/ב בדפי הרי"ף), כי מכירת חוב פירושה מכירת זכות הגבייה מהלווה, אך לעולם התחייבותו של הלווה נותרת כלפי המלווה בלבד, ועל כן, גם מן התורה רשאי המלווה למכור את החוב, היינו: את זכות הגבייה.

מתנת נישואין שבוטלה: בתקופתנו רווח התשלום באמצעות המחאות, אשר לעיתים מחליפות ידיים רבות עד הגיען אל סניף הבנק לפירעון. יש, איפוא, לברר, אם כתיבת המחאה כמוה ככתיבת שטר חוב, בו הכותב מתחייב ממון למקבל השטר, או שמא כותב המחאה אינו מתחייב מאומה, אלא נותן הוראה לפקידי הבנק שישלמו ממון לפלוני. לנידון זה השלכות הלכתיות רחבות היקף, **דוגמא לדבר:** בני זוג קיבלו המחאה כמתנת נישואין וכאשר ניסו לפדותה התברר כי נותן המחאה ביטלה. עתה בני הזוג מסתפקים האם באפשרותם לתבוע בבית דין את בעל המחאה. שכן, אם כתיבת המחאה הרי היא התחייבות ממון, על בעל המחאה לשלם לבני הזוג את חובו והם רשאים לתבועו בבית דין. אולם, אם המחאה אינה אלא הוראה לפקידי הבנק לשלם ממון לפלוני, אין אפשרות למנוע מבעל המחאה לבטלה, וודאי שאין הם רשאים לתבועו בבית דין, שהרי הוא מעולם לא התחייב להם מאומה.

שלמו 100 ש"ח לפקודת פלוני: עיון קצר בלשון ההמחאה הנפוצה יגלה, כי היא מגלה טפח ומכסה טפחיים בנוגע לכוונת נותן המחאה. שהרי נוסח ההמחאה אינו מרמז כלל ועיקר כי נותן המחאה חייב ממון למחזיק בה, אלא ההמחאה מהווה הוראה לבנק לשלם סכום מסויים לפלוני, מבלי לפרט את העילה שהובילה להוראתו. לפיכך, מלשון ההמחאה אין אפשרות להבין אם בעליה מודה שהוא חייב ממון למחזיק בה.

חוק השטרות האנגלי: גם נוסח החוק האנגלי [שנחקק בשנת תרפ"ט, על פי חוק השטרות האנגלי משנת תרמ"ב], עליו מושתתים ההסדרים הנוהגים כיום לגבי המחאות, מותיר כר נרחב לכל בעל עניין לפרשו באופן הנוח לו ביותר. שכן, מחד גיסא קובע החוק, כי כותב המחאה אינו רשאי לבטלה. קביעה זו מוכיחה, לכאורה, כי אין ההמחאה מהווה מתן הוראה לבנק לשלם למחזיק בה את הסכום הנקוב בה, אלא הודאה של כותב המחאה כי הוא חייב ממון למחזיק בה, שאם לא כן, מדוע אין הוא רשאי לבטלה. מאידך גיסא, סעיף נוסף בחוק קובע, כי ההמחאה אינה נחשבת כהתחייבות אלא כ"הוכחה לכאורה" בלבד.

אולם, צורת המסחר הנהוגה בהמחאות, משקפת התייחסות שונה לחלוטין כלפיהן, וניתן לומר, כי מאחר שדעתם של בני אדם היא ליצור התחייבות של נותן המחאה ולראות בה התחייבות מושלמת, יש להחשיבה כשטר חוב רגיל ויש לכבדה בכל מקרה גם כאשר ניתנה היא כמתנה.

מעיון בספרי הפוסקים שדנו ארוכות בנושא עולה, כי גדולי הפוסקים לא הגיעו ביניהם לכלל הכרעה ברורה, ומחלוקת נוקבת ניטשת ביניהם, אם יש להתייחס אל המחאה כאל שטר חוב, על כל המשתמע מכך, או שמא כהוראה לבנק בעלמא. אכן, אנשים המעורבים עמוקות בנושא, יודעים, כי ישנם הבדלי גישות בין בתי דין שונים, הפוסקים כל אחד על פי השקפתו הוא בנושא זה (עיון שו"ת "אגרות משה" חו"מ חלק ב' סימן ט"ו, שו"ת "מנחת יצחק" חלק ה' סימן ק"ט, שו"ת "שבט הלוי" חלק ז' סימן רכ"ב, חלק ט' סימן רצ"א אות ה', "להורות לנתן" חלק ח' סימן ק"ג-ק"ו).

דף מח/ב אומן קונה בשבח כלי

ההבדל בין קבלן לפועל - הלכה למעשה

מעניין לגלות, כי לחוזה עבודה שנחתם עם פועלים נכרים בתאילנד, יש השפעה על חיובי המצוות של היהודים. בסוגייתנו מובעת דעה, כי "אומן קונה בשבח כלי", כלומר: האומן קונה את הרווח שהתווסף על ידיו בכלי של בעל הבית, עד לתשלום שכרו. כאמור לעיל [במאמר הקודם], לדעת רמ"א, כלים שתוקנו על ידי נכרי חייבים בטבילה, משום שחלקו בכלים מחשיבים ככלים של נכרי ולאחר קניית חלקו זה בשעת התשלום, הם ככלים שנרכשו מנכרי הזקוקים לטבילה.

על פי דברי רמ"א פוסק בעל "חכמת אדם" (כלל ע"ג סעיף ד'), כי גם כלים המיוצרים במפעל שבעלות יהודי, זקוקים לטבילה אם במפעל זה מועסקים פועלים נכרים, משום שגם הפועלים הנכרים משביחים את כליו של בעל הבית היהודי.

אלא שבעל "ערוך השולחן" (סעיף נ"ה) ובעל "דרכי תשובה" (שם ס"ק פ"א), מציינים [על פי דברי הגמרא בבא מציעא קיב/א], כי יש לחלק בין פועל שכיר המקבל את שכרו לפי שעות עבודה, לבין פועל המקבל את שכרו לפי תפוקת עבודתו. שכן, הפועל המקבל את שכרו לפי תפוקת העבודה, נחשב כשותף בכלי, שהרי שכרו ניתן לו עבור עבודתו ואומנותו. אולם, הפועל השכיר מקבל את שכרו כתמורה להקדשת זמנו עבור מעבידו, ואין זה משנה מה הוא עושה באותו זמן, וממילא לא נוצר קשר כל שהוא בינו לבין הכלי, ואין הכלי טעון טבילה.

כלי שמיוצר על ידי מכונות תעשייתיות: מעניין לציין את דברי בעל "אגרות משה" (שו"ת, אור"ח חלק ג' סימן ד') המוסיף, כי כאשר יצירת הכלים נעשית בעיקר על ידי מכונות, ותפקיד הפועלים הנכרים מתמקד בתחזוקתן ובסיוע לפעילותן השוטפת, אין הפועלים הנכרים קונים בשבח הכלי, שהרי הם לא השביחוהו, והכלים שייכים לבעל הבית היהודי בלבד.

פרה מעוברת שפוטמה על ידי נכרי: בעל "מנחת יצחק" (שו"ת, חלק ב' סימן ל"ח) נזקק לסברה דומה, בנוגע ליהודי שפרתו המליטה עגל בכור האסור באכילה. בעל הפרה ביקש להתיר את העגל לאכילה מטעמים אחדים, ביניהם, מפני שבתקופת עיבורה היתה הפרה ברשותו של נכרי, שתפקידו היה לפטמה. לפיכך, טען היהודי, לנכרי יש חלק בבהמה כי הוא כאומן שהשביח כלי, וממילא לא חלה על העגל קדושת בכור, כי גם לנכרי בעלות חלקית עליו.

אולם הגר"י ווייס זצ"ל כתב, כי מאחר שתפקידו של המפטם הסתכם בהנחת כמויות תבן לפני הבהמה, ואילו השבחת הבהמה נעשית מאליה בהתעכלות האוכל במעיה, לא קנה הנכרי שותפות בבהמה, ויש לנהוג קדושת בכור בעגל הרך.

דף מט/א אמר לה קרא אנא

רישום השתייכות דתית בתעודת זהות

גאונותו וחריפותו של הגאון רבי שלום הכהן שבדרון זצ"ל [תקציה - תרע"א], בעל שו"ת מהרש"ם, הצילה את יהודי רוסיה מסכנת רעב אליה נקלעו בעקבות גחמת הצאר הרוסי. שונא יהודים מובהק זה חוקק חוק, לפיו מוסדות השלטון של המדינה יכירו בעדת הקראים שברוסיה, כבעלי זכויות שוות-ערך לכלל האזרחים. בד בבד, החוק החדש הכביד את ידו על היהודים היראים לדבר ה', בכך ששלל מהם זכויות שונות ואף הטיל עליהם גזירות קשות ומיסים שאין הדעת סובלתן. מספר יהודים פיקחים הגו רעיון, שכל יהודי שנקלע למצוקה בעקבות החוק יצהיר בפני פקידי השלטון כי הוא קראי, ובכך יציל את נפשו ואת ביתו. ברם, להלכה נפסק (רא"ש עבודה זרה פ"ב סעיף ד', "שולחן ערוך" יו"ד סימן קנ"ז סעיף ב'), כי אסור ליהודי להציל את נפשו על ידי הצהרה שהוא עובד כוכבים, מאחר שבכך הוא מודה לדתם וכופר בתורת משה. פנו, איפוא, יהודי רוסיה אל המהרש"ם, שיורם אם מותר להם להצהיר כי הם קראים [הקראים "מחזיקים בפשוטי הכתובים וחולקים על מדרשי החכמים המקובלים" - "מגן אבות" לרשב"ץ על אבות פ' א' משנה ג].

אנחת רווחה נשמעה מפייהם של מאות אלפי יהודים, כאשר נפתחה אגרתו של המהרש"ם (שו"ת, חלק ח' סימן קס"ו) בה התיר ליהודים להצהיר, כי הם קראים. זאת, על פי דברי ה"שולחן ערוך" (אהע"ז סימן ל"ח סעיף כ"ה) הפוסק כדברי סוגייתנו, כי אדם המקדש אשה ואומר לה "הרי את מקודשת לי על מנת שאני קראה"-יודע לקרוא בתנ"ך - אם הוא יודע לקרוא את פסוקי התורה נביאים וכתובים בדקדוק, הרי היא מקודשת לו.

עתה, אומר המהרש"ם, אחר שנוכחנו כי המילה "קראה", מתפרשת גם ככינוי לאדם הקורא בתורה, רשאים היהודים להצהיר כי הם קראים, כשכוונתם היא שהם משתייכים לאומה היהודית שבניה שונים וקוראים בתורה, ואין בכך כל איסור, כיוון שרק הצהרה שאינה משתמעת לשני פנים אסורה (נדרים ס"ב), אולם, הצהרה שניתן לפרשה בשני אופנים, כגון "קראה", שהפקיד הרוסי סובר כי כוונתה היא שהמצהיר משתייך לעדת הקראים, והמצהיר מתכוון לדבר אחר לחלוטין - מותרת. מהרש"ם מדגיש, כי לפני הצהרתם עליהם ללחוש לעצמם שאין כוונתם, חלילה, להצהיר כי הם משתייכים לעדת הקראים.

נסא דברכתא

- מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשו
הרה"ג דוד ברונר שליט"א
ביהכ"ס אהל יצחק - ירושלים
לרגל הולדת הבת
- הרה"ג אריאל גרף שליט"א**
ביהכ"ס תפארת ישראל - בני ברק
לרגל הולדת הבת
- הרה"ג מאיר מילר שליט"א**
ביהכ"ס נצח ישראל - ירושלים
לרגל הולדת הבת
- הרה"ג ישי פריד שליט"א**
ביהכ"ס המרכזי הספרדי - גינות שומרון
לרגל הולדת הבת
- הרה"ג שלמה קראווי שליט"א**
ביהכ"ס המרכזי - מיתר
לרגל נישואי הבת
- הרה"ג דוד שמואלי שליט"א**
ביהכ"ס יזדים - ירושלים
לרגל הולדת הבת
בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת
הר"ר **משה לוי** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשל"ב
ומרת **שרה לוי** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תשנ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **אריה לייב יעקובסון** ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ל' בחשוון תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר **אשר**
ולאה צינגלאוב שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת
ר' **משה יהודה ברלינר** ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשוון תשמ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשי
טבת, שבט, אדר וניסן
בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד"
בהוצאת "מאורות"

כתב בעל החפץ חיים:
"וכזה יראה הוא בעצמו לעשות לעילוי נשמת אביו ואמו שעמלו בכל כוחותיהם עליו... יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח. וכן ראיתי רבים נוהגים"

לפרטים והרשמה: (שי) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5) Wagman street 1 ת.ד. 471 בני-ברק
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL טל: 03-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700